

Pratik hekimliği alâkadar eden belli başlı meselâlere dair:

T i b b î i s t i ŷ a r e l e r .

MEMEDEN KESME ZAMANI.

Profesör Dr. İhsan Hilmi.

Bu, isminden de anlaşılacağı üzere, süt çocuğuna meme yerine başka gıdalar vermeğe denir, ve süt çocuğu beslenmesinde çok mühim bir yer vardır. Çocuk vücudu birdenbire gıda tebeddülüne tahammül edemediğinden dolayı bu iş tedricî yapılması iktiza eder, esasen çocuklarda her şey tedricen tatbik edilmelidir. Memeden kesme bir anı değil, bir devreyi ihtiva eder, ve bu devrenin sonu memeden büsbütün ayırmak anıdır: Netekim (Abstillen - Ablactation) çocuğun artık memeden başka gıdalara da alıştırılması devresinin ve (Absetzen - Sevrage) da memeden kesme anının isimleridir.

O halde memeden başka gıdalar vererek çocuk uzviyetini yabancı mamalare alıştırmak ve ondan sonra çocuğu büsbütün memeden kesmek lazımdır.

Çocuğu memeden başka gıdalara alıştırma zamanı çocuğa göre değişir. Bazı çocuklarda bu an daha evvel olabilir. Tabii bir çocuk beş aylıktan sonra artık yavaş yavaş memeden başka gıdalara da alıştırılmalıdır. Eğer çocuk vaktinden evvel doğmuş veya cılız veya anemik veya rahitise müstêit, hulasa bir takım marazî haller veyahut gayritabiliçlikler gösteriyorsa o halde memeden kesme devresine daha evvel başlamak lâzımdır.

B u n g e nazariyesi mucibince her cenin doguma tekaddümeden haftalar esnasında annesinden, kendisine dogduktan sonra lâzım olacak bir takım emlihayı ve bu meyanda hadidi alarak kebedinde depoze eder ve hadit, ancak dogduktan sonra bir kaç ay kan teşekkülü için kendisine kifayet eder. Fakat bu müddet geçtikten sonra deposu bittiğinden ve aldığı anne sütünde de pek az miktar hadit olduğundan dolayı (bir litre kadın sütünde 2 miligram humzu hadit) çocukta kansızlık görülebilir. İşte bu kansızlığa dışarıdan « mütemmim gıdalar » dediğimiz ve bir takım emlihayı ihtiva eden, yani sütü komplete eden gıdalar vererek mani oluruz. Eğer çocuk vaktinden evvel dogmuşsa o vakit kebedindeki hadit deposunu daha erken sarf eder, hadit ve emliha ihtiyacı daha evvel baş gösterir. Binaenaleyh bu gibi çocuklarda dışarıdan mütemmim gıdalar vermeğe daha evvel başlamak lâzımdır. İlk aylarını hastalıklı (ishal, kay, intanlar gibi) geçiren çocuklar hakkında da aynı kaide caididir.

Memeden kesme tarzı söylediğimiz gibi tedricî olacak ve memeden kesme 5-6 ay zarfında ikmal edilecektir. Bu aylar zarfında çocuk sırasıyle ve çok tedricî alıştırılmak şartile et suyuna, çorbaya, mahallebiye, tirit, meyve usarelerine sebze haşlama ve ezmelerine, Yumurta sarısına, taze yemişe, beyin, balık haşlamalarına, bisküvit, çikolata, kızartılmış ekmek gibi katıca şeylere yavaş yavaş alıştırılmış olur. Bir misal ile bunu izah etmek istersek şöyle bir formül yapabiliriz.

Beş aylık bir çocukta:

Saatlar.	Yiyecekler.
6	Meme
9	Meme
12	İrmikli et suyu
3	Meme, 4-5 kahve kaşığı portakal suyu
6	Meme
9	Meme

Bu çocuk onbir ayını bitirince yukarıda söylediğimiz yemeklere yavaş yavaş alıştırıldığından dolayı memeden tamamen kesilmiş olur. Bu yaşta bulunan çocuğun yemeklerini tasrih etmek istersek şu formüle varırız:

SABAHA: sütü kakao, tereyağı, francala, beyaz peynir, reçel.

ÖĞLEN: 1 -- sebze haşlaması (kabak, patates, havuç, ispanak, kereviz, tomates gibi).

2 -- Taze yemiş (Elma, kiraz, portakal, üzüm, kayısı gibi).

İKİNDİ: Limonata, veya portakal suyu, üzüm suyu, bisküvi, çikolata.

AKŞAM: 1 -- Çorba veya tirit, veyahut lapa veya ezme.

2 -- Yogurt veya mahallebi veyahut komposto,

***

Kurunu vustada memeden kesme ishalleri (Diarrhee d'ablactation) diye birtakım ishaller görülürdü ve o zamanın kitaplarında bu nev'i ishaller büyük yer almıştı. Hakikaten bu ishal vak'alarının bir çoğu vefat ile neticelenmekte idi. Şimdi modern pediatri kitaplarında böyle bir bahis yoktur. Yalnız kurunu vustada böyle olurdu diye bu-

nun yalnız hikâyesi kalmıştır. Belki o zaman memeden kesme bir devir addedilmiyor, biran zannedilerek çocuk bugün meme emerken yarın memeden hemen ve büsbütün kesilmiş olarak bırakılıyordu. Ve bu da çocuk üzüyetinde (revolution) lar tevhit ediyordu. Kültür asrına lâyik bir tarzda tatbik edilen memeden kesmenin hiçbir arızası yoktur. Ve yegâne bir tarzda yukarıda yazılandır.

Memeden büsbütün kesme anı mevsime ve çocuğun sıhhat derecesine göre er veya geç yapılabilir. Yanî yazın sıcak aylarında ve çocuğun hasta bulunduğu hengâmda memeden kesme, serin mevsime ve çocuğun şifasına kadar geciktirilebilir (1).

Görülüyor ki çocuk ilk yaşını bitirmeğe yakın bir zamanda memeden tamamen ayrılmış bir vaziyete gelmiştir. Bu zamanı yaşayan bir çocuğun gidaları aşağı yukarı kâhillerin yeliğine yakındır.

Fark keyfiyette değil bir az kemmiyette, fakat em ziyade çocukta bu yaşta çiğneme kabiliyeti pek az olduğundan dolayı yani ağız ve dişler hazma pek az iştirak ettiğinden dolayı mamalar midenin kabul edebileceği bir devreye sokulmuş olduğu halde yani, ezilmiş ve kıyılmış, böylece ince parçalara ayrılmış bir halde verilmesindedir.

İşte memeden kesmede nazarı dikkate alınması lâzım olan haller bunlardan ibarettir.

(1) Şimdiye kadar söylediğimiz memeden kesmeyi süt çocuğunu nazarı dikkate alarak tayin etmek üzerine idi. Birde anneyi göz önünde bulundurarak memeden kesme vardır ki burada meme verme contre indication ları gibi hareket edilmek iktiza eder. Biz normal surette memeden kesmeden bahis ettiğimiz için bu hususta insiste etmiyoruz.

OFTALMİ SEMPATİK HUSULİ VE KORUNMASI

Profesör Doktor Nigazi İsmet.

Oftalmi sempatik: bir gözde mevcut iltihabi vetiaenin her hangi bir müddet zarfında diğer gözde tekvin ettiği iltihabi vetire oftalmi sempatikidir.

Birinci göze sympathisant, ikinciye sympathisé derler. Bu hal seririyatça bu gün kat'i bir kazıye olduğu halde patojenisi için söylenen şeylerin hemen cümlesi nazariyenin hududunu aşmaya muvaffak olmamıştır. İntikal, inikâs ve intın nazariyelerinin hepsi böyledir. Onun için okuyucularımızın fikirlerini bu pek kıymetli olmayan laflarla yormayı münasip görmem. Buna mukabil oftalmi sempatik hakkındaki kinik bilgilerimiz hakikaten kıymetlidirler. Bu gün herkes tarafından kabul edilen fikirleri şöylece hulâsa mümkündür.

Göz tabakatının alelade basit intanî iltihaplarından ziyade cerhiyet ile müterafık olan daha pratik tabirle cerhî olan cerahatsız iltihaplar; daha fazla nispette oftalmi semptik yaparlar. Bu cerhî iltihaplı gözlerde aynı zamanda göz küresi dahilinde ecnebi bir cisim de mevcut ise bu nisbet daha çoğalır. Eğer göz içindeki cisim zamanla kimyevî tehavülata mârûz olacak bir madde ise (demir, bakır ve saire gibi tahammuz edenler) tahavülata maruz olmayacak maddelere (cam ve saire gibi) nazaran daha ziyade bir nisbette oftalmi sempatik hasil ederler. Eğer cerha veyahut ki ecnebi cisim zevaidi hedbiye nahiyesinde ise, böyle gözün sempatizan kudreti son haddinde demektir,

Gözün muhtelif tabakası arasında oftalmi sempatik yapan alelade tabakası inebiyeye iltihapları ve bahusus iridosiklitleridir. Karniye, şebekiye, görme siniri iltihaplarının oftalmi sempatik yapması

iddia edilmiş ve bazı müşahedeler zikredilmiş olmakla beraber nadirdirler.

Oftalmi sempatik tefrih müddeti muayyen değildir Sempatizan gözdeki cerhiyeti müteakip beş ilâ yedi gündün itibaren muhtelif zamanlarda ve hatta 30, 40 sene gibi uzun bir zaman sonra bile oftalmi sempatik zuhuru görülmüştür. O halde oftalmi sempatik yapabilecek bir şekil alan bir gözün bütün hayat boyunca diğer gözde oftalmi sempatik yapmak ihtimali var demektir.

Oftalmi sempatikten korunmak için yapılması lazımgelen şey şudur: Cerhiyeti müteakip iltihaplanan bir gözde az veya çok rüyet mevcut ise ve göz içinde ecnebi cisim varsa evvelâ bu cismin kabilse çıkarılması lâzımdır. Cisim ihraç edilmezse rüyet bakı kaldıkça iltihabın tedavisine çalışmaktan başka yapılacak bir şey yoktur.

Böyle gözde rüyet ebediyyen ve tamamen gair olmuş ve fakat gözün harici şekli, basit bir bakışta, şahsın maluliyetini anlatmayacak bir şekilde ise, yani mühim bir tehavvüle düşer olmamış ise böyle bir gözde yine cismi ecnebi varsa evvelâ bu cismin ihracına teşebbüs edilir, muvaffak olunursa mütaakiben iltihabi tedavi edilir. Cismi ecnebinin çıkarılması imkânı mevcut olmazsa veya ihraç gayrî kabil ise bu vak'alarada tamamen göz küresinin ihracına mümkün olduğu kadar erken teşebbüs lâzımdır.

Cerhiyete düşer olan gözün gerek rüyeti ve gerekse şekli tamamen harap olmuş ise böyle vak'alarda tereddüt etmeden ve zaman geçirmekten süratla küreyi ayırma ihracı kaide ittihaz edilmelidir.